

УДК 658.1:336.74

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-268-2-105-109

ГЕРАСИМОВА В. О., КОНЄВ В. В.

Запорізький національний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ РУХУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПАТ «ЯНЦІВСЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР»

Стаття присвячена дослідженню впливу операційних грошових потоків від реалізації продукції та операційних витрат на придбання матеріалів, товарів і послуг на фінансовий результат ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр». Проаналізовано сучасні роботи вітчизняних вчених у сфері планування та управління грошовими потоками підприємств. Визначено основні внутрішні та зовнішні фактори впливу на рух грошових коштів. Досліджено динаміку та структуру грошових потоків, проведено кореляційний та регресійний аналіз. Визначено основні проблемні аспекти щодо використання такої методики. Запропоновано подальші напрями дослідження впливу руху окремих грошових потоків на фінансові результати підприємства.

Ключові слова: грошові потоки, надходження, витрачання, фінансові результати, кореляція, регресія, моделювання.

HERASYMOVA V., KONYEV V.

Zaporizhzhia National University

RESEARCH OF THE INFLUENCE OF CASH FLOWS ON FINANCIAL RESULTS OF PJSC «YANTSIVSKY GRANITE CAREER»

The article is devoted to the study of the impact of operating cash flows on sales of products and operating expenses on the purchase of materials, goods and services for the financial result of PJSC «Yantsivsky granite career». The article continues the study of the problems of the influence of different factors on the formation of financial results of the enterprise. The information base for the analysis of cash flows is the Cash Flow Statement, which provides a basis for assessing the company's ability to generate cash, as well as for measuring their needs. With cash flow planning is implemented one of the components parts of the overall business management. The first stage of the study is to analyse the dynamics and structure of these factors of influence. The second stage of the analysis is to construct a linear regression model. The use of the coefficient method on the research object does not allow estimating the effect on profit because the company received losses for the investigated period. The problems of using the considered method can include: absence of a quarterly report on cash flow, which does not allow to assess the impact with greater statistical accuracy; the impossibility of adjusting the results adjusted for seasonality, since the company's activities are related to natural conditions, based on annual reporting; features of accounting and financial reporting (transition to international financial reporting standards); ignoring other factors that have a significant impact. The conclusions are about operating cash flows on sales of products and operating expenses for the purchase of materials, goods and services have a statistically significant impact on the financial result of «Yantsivsky granite career» PJSC but the analysis of the results of regression statistics shows a more significant impact of unregarded factors.

Keywords: cash flows, revenue, expenditure, financial results, correlation, regression, modelling.

Постановка проблеми. Гроші, виконуючи різні функції, є об'єктом дослідження в усіх сферах економічної діяльності. Діяльність будь-якої організації неможливо уявити без руху грошових потоків. Фінансовий менеджмент розглядає управління грошовими потоками як окрему ланку фінансової діяльності підприємства. Планування грошових потоків є необхідним процесом для забезпечення стабільної діяльності підприємства, підтримки економічного зростання та можливості здійснювати розрахунки за зобов'язаннями, а також є складовою частиною бюджетування. Відповідно до цього, під час планування необхідно враховувати вплив, який мають окремі грошові потоки, на фінансові результати діяльності підприємства, що, свою чергу, потребує розробки відповідних методичних підходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми аналізу, планування та оптимізації грошових потоків є актуальними на будь-якому етапі розвитку підприємства, що й обумовлює зацікавленість науковців до пошуку нових методів досліджень і шляхів розвитку у сфері управління грошовими потоками. У дослідженнях Тешевої Л.В., Щербань О.Д. та Вакуленка О.О. наведено підходи до дефініції поняття «грошовий потік» [2]. Стаття Кузьмінської О.Е. присвячена аналізу та особливостям складання Звіту про рух грошових коштів [3]. Головка Т. звертає увагу на багатоаспектність у процесі аналізу підходів щодо сутності планування грошових потоків [4]. Кучер С.Ю. та Волошина К.А. досліджували шляхи оптимізації грошових потоків підприємств гірничовидобувного комплексу [5]. Кошельок Г.В. дослідила та згрупувала підходи до визначення факторів впливу на грошові потоки [6]. Спільник І. та Загородна О. сформували комплексний аналіз грошових потоків підприємства за даними фінансової звітності [8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Існують різні підходи до вивчення впливу окремих факторів на формування фінансових результатів підприємства, однак є актуальним дослідження проблем використання даних методик та виділення шляхів їх подальшого удосконалення.

Формулювання цілей статті. Мета даної роботи полягає у визначенні впливу операційних грошових потоків від реалізації продукції та операційних витрат на придбання матеріалів, товарів і послуг

на фінансовий результат ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» та визначенні проблем проведення даного дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» не містить визначення поняття «грошовий потік». Поряд з цим, існує Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів», який надає визначення цьому поняттю через таке трактування: «грошові потоки – це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів». Також цим стандартом регламентується, що звіт про рух грошових коштів надає інформацію, яка дає користувачам змогу оцінювати зміни в чистих активах суб'єкта господарювання, його фінансовій структурі (у тому числі ліквідність та платоспроможність), а також здатність впливати на суми та строки грошових потоків з метою пристосування до змінюваних обставин та можливостей. Інформація про грошові потоки є корисною для оцінки здатності суб'єкта господарювання генерувати грошові кошти та їх еквіваленти; вона також дає користувачам змогу розробляти моделі для оцінки та порівняння теперішньої вартості майбутніх грошових потоків різних суб'єктів господарювання [1].

Необхідно відмітити, що сучасною науковою школою ще не сформовано єдиної теоретичної бази, яка б охоплювала весь комплекс питань управління грошовими потоками підприємства. В економічній літературі учені приділяють увагу проблемі регулювання грошових потоків переважно з позицій управління грошовими коштами, ліквідністю, фінансовою стійкістю. Як самостійний об'єкт аналізу та управління грошові потоки фахівцями практично не розглядаються. Поняття «грошовий потік» характеризує рух капіталу, грошових фондів як готівкових, так і безготівкових, а також обіг окремих фінансових інструментів [1, с. 671-672].

Інформаційною базою для аналізу руху грошових потоків є «Звіт про рух грошових коштів», що надає підстави для оцінки спроможності підприємства генерувати грошові кошти, а також для оцінки потреби в них. Слід звернути увагу на те, що даний звіт формується тільки у процесі складання річної фінансової звітності на відміну від Звіту про фінансовий стан та Звіту про фінансові результати, які формуються щоквартально та у повному обсязі за рік. Складання Звіту про рух грошових коштів щоквартально не передбачено законодавством України та не відповідає рекомендаціям МСБО 34 «Проміжна фінансова звітність» [3, с. 143-144].

Оскільки у загальній системі менеджменту підприємства планування грошових потоків є його невід'ємною складовою як частина фінансового управління, то через планування грошових потоків реалізується одна зі складових ланок загального управління підприємством. Процес планування грошових потоків тісно пов'язаний з багатьма аспектами діяльності підприємства, тому потребує відповідної уваги менеджерів та власників [4, 106]. Неможливо досягти ефективного фінансового планування за відсутності врахування впливу окремих грошових потоків на кінцевий фінансовий результат.

Кучер Ю.Є. та Волошина К.А. стверджують, що управління фінансовою діяльністю підприємства неможливе без проведення аналітичних досліджень, які пов'язані з грошовими потоками. При цьому автори звертають увагу на тому, що на більшості вітчизняних підприємств гірничодобувного комплексу фінансовий менеджмент є індикативним за своєю організаційною основою, а в якості індикатора фінансової стійкості підприємства використовується показник чистого грошового потоку [5, с. 293].

Грошові потоки підприємства знаходяться під постійним впливом оточуючого середовища. У дослідженнях Кошельок Г.В. виокремлено основні ендогенні та зовнішні фактори впливу на грошові потоки, що дозволяє оцінити потенціал формування окремих статей руху грошових коштів (рис. 1) [6, с. 49].

Рис. 1. Фактори впливу на грошові потоки

Джерело: складено авторами на основі [6, с. 49]

Дослідження впливу грошових надходжень від реалізації продукції та витрачання на придбання товарів (робіт, послуг) на фінансовий результат здійснимо на прикладі ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр».

Слід зазначити, що з метою мінімізації ризиків грошових потоків та ефективного управління дебіторською заборгованістю, система розрахунку з контрагентами на цьому підприємстві передбачає 100% передплату за узгоджений об'єм продукції.

Першим етапом проведення дослідження впливу операційних грошових потоків від реалізації продукції та операційних витрачань на придбання матеріалів, товарів і послуг на фінансовий результат ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» [8] є проведення аналізу динаміки та структури даних факторів впливу (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка та структура операційних грошових потоків від реалізації продукції та витрачань на придбання матеріалів, товарів ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» за 2015–2017 рр., тис. грн.

Стаття	2015	2016	2017	Відхилення 2016/2015		Відхилення 2017/2015	
				+ / -	%	+ / -	%
Надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	24612	10379	28377	-14233	-57,83%	17998	173,41%
Всього вхідних потоків від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності	34203	12495	28520	-21708	-63,47%	16025	128,25%
Частка в структурі надходжень	71,96%	83,07%	99,50%				
Рух вихідних потоків у результаті операційної діяльності на придбання товарів (робіт, послуг)	-240321	-5458	-18198	18574	-77,29%	-12740	233,42%
Всього вихідних потоків від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності	-35533	-12959	-31084	22574	-63,53%	-18125	139,86%
Частка в структурі витрачань	67,63%	42,12%	58,54%				

Джерело: розраховано авторами на основі Звіту про рух грошових коштів ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» [7]

Слід звернути увагу на те, що у 2017 році виручка склала майже 100% від усіх надходжень, що свідчить про високу залежність та значний ризик від успіхів реалізаційної політики цього підприємства. Загалом, після спаду в 2016 році, сума виручки в наступному періоді зросла на 17998 тис. грн. Операційні витрачання на придбання товарів, робіт і послуг не мають чіткого тренду, бо залежать від обсягів ремонтних, буро-вибухових і налагоджуваних робіт, які не піддаються прогнозуванню у зв'язку з високим рівнем ризикованості та загальною складністю гірничодобувних робіт. Загалом операційні витрачання на придбання товарів, робіт і послуг складають 40–70% від загального обсягу витрачань підприємства за рік.

Під час проведення комплексного аналізу грошових потоків підприємства, Спільник І. та Загородна О. пропонують розраховувати коефіцієнти ефективності грошових потоків [8, с. 80-81]. Використання наведеної методики на прикладі даного об'єкта дослідження не дає можливості оцінити вплив окремих показників руху грошових коштів на прибуток через отримання збитків підприємством за досліджуваний період та неможливість зіставлення показників чистого збитку, чистого грошового потоку та середнього залишку, про що свідчать розраховані коефіцієнти (табл. 2).

Таблиця 2

Розрахунок коефіцієнтів рентабельності чистого потоку і середнього залишку грошових коштів ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» за 2012–2017 рр., тис. грн.

Рік	Збиток	Чистий грошовий потік (ЧГП)	Рентабельність ЧГП	Середній залишок грошових коштів (СЗГК)	Рентабельність СЗГК
2012	-4566	-5	91320%	12	-38050%
2013	-5334	19	-28074%	2	-266700%
2014	-10901	-49	22247%	3	-363367%
2015	-9773	-24	40721%	19,5	-50118%
2016	-8551	9	-95011%	41	-20856%
2017	-4870	18	-27056%	55	-8855%

Джерело: розраховано авторами на основі фінансової звітності ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» [7]

Керуючись результатами аналізу динаміки та структури грошових потоків, другий етап аналізу полягає в побудові лінійної регресійної моделі для визначення впливу операційних грошових потоків від реалізації продукції та операційних витрачань на придбання матеріалів, товарів і послуг на фінансовий результат на основі фінансової звітності за період 2012–2017 років (табл. 3).

Таблиця 3

Вихідні дані для побудови лінійної регресійної моделі за 2012–2017 рр., тис. грн.

Рік	Чистий збиток	Грошові надходження від реалізації продукції	Операційні витрачання на придбання матеріалів, товарів і послуг
2012	-4566	35176	-23488
2013	-5334	34106	-23163
2014	-10901	26513	-21877
2015	-9773	24612	-24032
2016	-8551	10379	-5458
2017	-4870	28377	-18198

Джерело: складено авторами на основі фінансової звітності ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» [7]

Оскільки при визначенні даного впливу існують причинно-наслідкові зв'язки між обсягами чистого збитку, виручкою та витрачаннями на придбання матеріалів, товарів і послуг, то доцільним є проведення кореляційного аналізу для кількісної характеристики залежності між величинами (табл. 4).

Таблиця 4

Кореляційний аналіз

	Чистий збиток	Грошові надходження від реалізації продукції	Операційні витрачання на придбання матеріалів, товарів і послуг
Чистий збиток	1		
Грошові надходження від реалізації продукції	0,5525	1	
Операційні витрачання на придбання матеріалів, товарів і послуг	-0,1295	-0,8712	1

Джерело: розраховано авторами на основі фінансової звітності ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» [7]

Результати кореляційного аналізу свідчать про помірну пряму залежність між обсягами чистого збитку та обсягами виручки та значну обернену залежність між обсягами виручки та витрачаннями на придбання матеріалів, товарів і послуг за період 2012–2017 років.

Розраховане рівняння лінійної регресії має наступний вид:

$$y = -11310,43 + 0,5615x_1 + 0,5636x_2; \quad (1)$$

де y – прогнозований фінансовий результат;

X_1 – грошові надходження від реалізації продукції;

X_2 – операційні витрачання на придбання матеріалів, товарів і послуг.

Коефіцієнт детермінації даної моделі складає 0,82, що можна трактувати достатнім чинником для визнання статистичної значущості даної моделі. Економічна суть даних результатів полягає в тому, що при збільшенні операційних грошових потоків від реалізації продукції на 1 тис. грн. при незмінних інших умовах фінансовий результат збільшиться на 0,5615 тис. грн, а при збільшенні операційних витрачань на придбання матеріалів, товарів і послуг при незмінних інших умовах фінансовий результат збільшиться на 0,5613 тис. грн. Пояснення останнього твердження полягає в тому, що операційні витрачання на придбання матеріалів, товарів і послуг головним чином є складовими змінних витрат, а отже при збільшенні через дію операційного леввериджу підвищують величину прибутку. Слід звернути увагу на те, що абсолютне значення вільного члену рівняння набагато перевищує значення коефіцієнтів при змінних X_1 та X_2 , тому можна стверджувати, що невраховані фактори мають більший вплив на формування фінансового результату.

До проблем використання розглянутої методики можна віднести:

- відсутність щоквартального звіту про рух грошових коштів, що не дозволяє оцінити вплив з більшою статистичною точністю;
- неможливість коригування результатів з поправкою на сезонність, оскільки діяльність підприємства пов'язана з природними умовами, на основі річної звітності;
- особливості бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності (перехід до міжнародних стандартів складання фінансової звітності);
- неврахування інших факторів, що мають значний вплив.

Висновки. Отже, у процесі дослідження було визначено, що грошові надходження від реалізації продукції та операційні витрачання на придбання матеріалів, товарів і послуг мають статистично значущий вплив на фінансовий результат ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр», але аналіз результатів регресійної статистики свідчить про більш значний вплив неврахованих факторів. Зважаючи на виокремлені проблемні аспекти щодо використання зазначеної методики, вважаємо за доцільне здійснити вдосконалення окремих її

аспектів. Вирішення зазначених проблем полягає в формуванні квартальної фінансової звітності або використанні оперативної місячної звітності для отримання більшої статистичної точності, коригування результатів з поправкою на сезонність та включення до моделі інших значущих факторів впливу.

Література

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7). Звіт про рух грошових коштів [Електронне джерело]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019.
2. Тешева Л.В. Поняття грошового потоку підприємства / Л.В. Тешева, О.Д. Щербань, О.О. Вакулєнко // Економіка і суспільство. – 2017. – Випуск 10. – С. 670–675.
3. Кузьмінська О.Е. Аналіз інформаційного навантаження звіту про рух грошових коштів підприємств / О.Е. Кузьмінська // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. – 2016. – Вип. 17(2). – С. 143–146.
4. Головка Т. Планування грошових потоків підприємства: нова парадигма / Т. Головка // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2017. – № 4. – С. 104–113.
5. Кучер Є.Ю. Оптимізація грошових потоків підприємств гірничовидобувного комплексу / Є.Ю. Кучер, К.А. Волошина // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – № 6. – С. 292–295.
6. Кошельок Г.В. Основні фінансові фактори впливу на грошові потоки підприємства / Г.В. Кошельок // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Вип. 2 (2). – С. 48–51.
7. Портал ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» [Електронне джерело]. – Режим доступу : <http://zur.pat.ua>.
8. Спільник І. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності / І. Спільник, О. Загородна // Міжнародний науковий журнал. – 2017. – Вип. 1-2. – С. 67–85.

References

1. Mizhnarodnyi standart bukhgalterskoho obliku 7 (MSBO 7). Zvit pro rukh hroshovykh koshtiv [Elektronne dzherelo]. – Rezhym dostupu : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019.
2. Tiesheva L.V. Poniattia hroshovoho potoku pidpriemstva / L.V. Tiesheva, O.D. Shcherban, O.O. Vakulenko // Ekonomika i suspilstvo. – 2017. – Vypusk 10. – S. 670–675.
3. Kuzminska O.E. Analiz informatsiinoho navantazhennia zvituv pro rukh hroshovykh koshtiv pidpriemstv / O.E. Kuzminska // Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Ser.: Ekonomichni nauky. – 2016. – Vyp. 17(2). – S. 143–146.
4. Holovko T. Planuvannia hroshovykh potokiv pidpriemstva: nova paradyhma / T. Holovko // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. – 2017. – № 4. – S. 104–113.
5. Kucher Ye.Iu. Optymizatsiia hroshovykh potokiv pidpriemstv hirnychovydobuvnoho kompleksu / Ye.Iu. Kucher, K.A. Voloshyna // Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky. – 2016. – № 6. – S. 292–295.
6. Koshelok H.V. Osnovni finansovi faktory vplyvu na hroshovi potoky pidpriemstva / H.V. Koshelok // Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. – 2016. – Vyp. 2 (2). – S. 48–51.
7. Portal PAT «Iantsivskiy hranitnyi karier» [Elektronne dzherelo]. – Rezhym dostupu : <http://zur.pat.ua>.
8. Spilnyk I. Hroshovi potoky pidpriemstva: kompleksnyi analiz za danymy finansovoi zvitnosti / I. Spilnyk, O. Zahorodna // Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal. – 2017. – Vyp. 1-2. – S. 67–85.

Рецензія/Peer review : 28.03.2019

Надрукована/Printed : 10.04.2019
Рецензент: д. е. н., проф. Череп А. В.